

PÄÄKIRJOITUS

Uuden päätoimittajan tervehdys

Mikael Laakso

Hanken

mikael.laakso@hanken.fi

<https://orcid.org/0000-0003-3951-7990>

Avainsanat: tieteellinen julkaisutoiminta; toimitustyö; tieteelliset seurat

Olen innoissani saadessani esitellä teille Informaatiotutkimus-lehden tämän vuoden ensimmäisen numeron, joka on osaltani ensimmäinen päätoimittajan roolissa. Nimeni on Mikael Laakso ja toimin Hankenilla tietojärjestelmä-tieteiden yliopistonlehtorina. Haluan osoittaa suuret kiitokset Informaatiotutkimuksen yhdistykselle (ITY ry) luottamuksesta valinnasta päätoimittajan

Artikkeli on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä

Pysyvä osoite: <https://doi.org/10.23978/inf.90698>

tehtävään. Olen toiminut lehden toimituskunnassa vuodesta 2017 ja sain viime vuonna jo esimakua tulevasta toimiessani avoimen tieteen ja avoimen tiedon teemanumeron vierailevana toimittajana. Silloin huomasin, miten tärkeä toimittajan ja toimituskunnan toimiva vuorovaikutus ja tuki on lehden teossa, ja tämä asia on onneksi hyvin integroitu osa lehden käytäntöjä. Susanna Nykyri luotsasi lehteä esimerkillisesti vuosina 2015–2019, antaen valtavasti aikaa ja voimia lehdelle mikä näkyi selvästi lehden sivuilla ja yhteisössä lehden ympärillä. Tulen yrittämään parhaani, jotta toiminta jatkuisi samanlaisella otteella myös minun kaudellani. Susanna tulee onneksi jatkamaan toimituskunnassa, joten lehti tulee myös jatkossa hyötymään hänen tiedoista, taidoista ja asiantuntijuudesta.

Viimeiset 10 vuotta olen tutkinut avointa tiedejulkaisemista, jossa informaatiotutkimus on oikeastaan ollut läheisin tieteenala. Tutkimukseni on osaksi liittynyt siihen mitä tiedelehtien pitäisi tehdä, jotta siirtyminen avoimeen julkaisemiseen onnistuu kestäväällä pohjalla. Avoin julkaiseminen voi olla haasteellista toteuttaa tieteellisissä seuroissa ja yhdistyksissä, joissa lehti on merkittävä osa organisaation taloutta ja jäsenyysetuja. Tämän osalta Informaatiotutkimus-lehti on ollut edelläkävijä, sillä avoin julkaiseminen on jo pitkään ollut vakiintunut käytäntö. Oman roolini laajentuminen tutkijasta myös tekijäksi on todella jännittävää, sivusta on helppo huutaa hyviä neuvoja mutta arki lehden kanssa on kuitenkin kokonaisvaltainen kokemus, kun eteen tulee sekä isoja että pieniä kysymyksiä, periaatteellisia sekä käytännön-läheisiä.

Mitä enemmän olen tutkinut ja tutustunut tiedejulkaisemiseen niin olen tullut vakuuttuneemmaksi siitä että ei-kaupalliset, seurojen ja tutkijoiden hallussa olevat lehdet kykenevät kaikista parhaiten vastamaan muuttuneisiin edellytyksiin ja tarpeisiin tiedekentällä kun voiton katkeamaton kasvu ei ole ehtona jokaiselle kehitysaskelle. Kansainvälisesti tällaisten lehtien osuus on vuosi vuodelta pienentynyt 1990-luvun alusta lähtien mutta nyt on havaittavissa pilkahdus uudesta kasvukaudesta, kun seurojen ja kirjastojen yhteistyö isojen kustantajien kanssa on monessa suhteessa mennyt hankalaksi. Se on harmillista, että kenttä on monella tapaa polarisoitunut – voittoa tavoittelevat kustantajat syövät yhä suuremman osan kakusta ja kustannustehokkaasti tuotetut lehdet pysyvät juuri ja juuri hengissä. Toivoisin kehitystä siihen suuntaan, että tutkijoiden arvioinnissa myös muu tiedelehtiä tukeva toiminta kuin artikkeleiden kirjoittaminen painaisi merkittävästi vaakakupissa. Tämän kautta olisi mahdollista saada laajemmalla rintamalla tutkijoita mukaan pyörittämään lehtiä niiden ulkoistamisen sijasta.

Kotimaiset lehdet kuten Informaatiotutkimus ovat vahva tukipilari tutkimusperustaiselle opetukselle. Niissä on mm. mahdollista käsitellä kansalli-

sesti tärkeitä ilmiöitä syvällisesti ja kieli ei muodosta estettä materiaalien käyttöön opetustarkoituksessa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että lehdet olisivat millään tavalla eristyksissä – päinvastoin avoin julkaiseminen avaa ikkunan koko maailmalle. Pidän tärkeänä että lehdessä voi julkaista joustavasti kolmella eri kielellä, ja kirjoittaja saa itse päättää sopivimman kielen julkaisulleen. Avoin julkaiseminen on antanut lehdille aivan uudenlaiset mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnassa. Laajennettu rajapinta yhteiskuntaan ja kansalaiseen hakee vielä muotoaan sen myötä mitä avoin tiede edistyy ja tekniset edellytykset kypsyvät, mutta koko ajan ollaan menossa parempaan suuntaan. Tiedekasvatus, tiedelukutaito sekä tieteen ja politiikan yhteys ovat olleet paljon pinnalla viime aikoina – ja näihin ilmiöihin ja keskusteluihin auttaa kaikista parhaiten avoimesti saatavilla oleva tieteellinen tieto niin omalla äidinkielellä kuin myös muilla kielillä.

Olen ylpeä siitä että Informaatiotutkimus-lehti julkaistaan Journal.fi-sivustolla, joka on maailmanluokan palvelu, teknisesti ja hallinnollisesti. Inklusiivinen, julkisin varoin tuotettu palvelu, joka tarjoaa halukkaille lehdille teknisesti edistyneen alustan käytettäväksi. Minusta palvelu on jäänyt liian vähälle huomiolle tiedeyhteisössä ja myös laajemmin mediassa – kansainvälisesti palvelu on todellista edelläkävijyyttä ja ratkaisee lehdille ja seuroille yhden ison ongelman avoimuuteen siirryttäessä ja on näin ollen myös kannustin avoimeen julkaisemiseen. Lienee mainitsemisen arvoista, että Ruotsissa ollaan vasta lähtökuopissa vastaavan palvelun suunnittelussa. Toivottavasti tutkitun tiedon teemavuosi 2021 antaisi sekä enemmän huomiota tälle arvokkaalle palvelulle että veisi keskustelun avoimesti julkaisevien kotimaisten lehtien kestävästä rahoitusmallista rakentavasti eteenpäin.

Haluan kiittää kirjoittajia, vertaisarvioijia, kommentoijia ja toimituskuntaa arvokkaasta työstä tämän numeron sisällön eteen. Tulen tekemään parhaani, jotta Informaatiotutkimus jatkaa pitkää ja menestyksekkästä taivaltaan ja ottaa hyödyt irti avoimuuden vahvuuksista. Toimituskunnan ja toimitussihteerin Harri Ollikaisen tuella mennään varmoin askelin eteenpäin, numero kerrallaan. Tästä on hyvä jatkaa!

Mikael Laakso

Espoossa 9.3.2020